

# Onrustige polders

Het woord 'ontpoldering' zal onze voorouders in Zeeland vreemd in de oren hebben geklonken. En dat is alleszins begrijpelijk gezien de geschiedenis van de provincie, die gekenmerkt werd door een voortdurende strijd tegen het water.



In de Middeleeuwen ging het op de eerste plaats om defensieve bedijking: de mens wilde beschermd worden tegen overstromingen die voor hem even dreigend en onvoorspelbaar waren als economische crises in onze tijd. De bedijkingen waren echter niet alleen als bescherming tegen inundaties bedoeld. Zeker vanaf de zeventiende en achttiende eeuw werd veel land ingepolderd om het landbouwareaal te vergroten. Vaak waren het kapitaalkrachtige ondernemers uit Holland die voor de financiering zorgden en aannemers inschakelden om duizenden arbeiders te ronselen die het zware werk moesten uitvoeren. De arbeiders, 'polderjongens' genoemd, kwamen uit alle windstreken en leidden een nomadisch bestaan. In grote groepen rondtrekkend trokken ze van de ene naar de andere plaats op zoek naar werk. Als ze dit eenmaal hadden gevonden, bouwden ze simpele keetjes waarin ze met soms wel twintig man onderdak vonden. Hun werktijden waren lang: in de regel van vijf uur 's ochtends tot zeven uur 's avonds. Hun verdiensten waren gemeten naar de maatstaven van die tijd hoog: een polderjongen verdiende zo'n twee gulden per dag en dat was bijna twee keer zo veel als het loon van een landarbeider.

De burgerij zag hen als ruig volk: vechtjassen, zuiplappen en oproerkraaiers, die God noch gebod erkenden. Polderjongens vormden een gesloten gemeenschap, die zich bewust waren van de eigen kracht en bereid waren tot actie als de eigen belangen

in het geding waren. Niet zelden legden ze het werk neer, om bijvoorbeeld hogere lonen af te dwingen of te protesteren tegen onderkruipers die voor lagere lonen bereid waren hetzelfde werk te doen. Dergelijke massastakingen deden de autoriteiten in het negentiende-eeuwse Zeeland de schrik om het hart slaan, zoals blijkt uit een tweetal gebeurtenissen.

In 1852 was de Bathpolder het toneel van een grootschalig arbeidsconflict toen arbeiders werkzaam bij de inpoldering van schorren in de Oosterschelde het werk neerlegden uit protest tegen het in hun ogen veel te lage loon. De burgemeester van Bath raakte in paniek en waarschuwde de gouverneur dat de hel zou losbarsten als hij niet onmiddellijk versterking kreeg. De burgemeester beschikte slechts over één veldwachter en daar konden volgens hem de "drieduizend inlandsche en vreemde arbeiders" alleen maar om lachen. Zelfs het militaire garnizoen van fort Bath dat uit zo'n honderd soldaten bestond, was voor de stakers geen partij. De burgemeester besloot ten einde raad zelf naar de stakers te gaan om hen "tot den arbeid aan te sporen". Het was tevergeefs. Hij had zichzelf moed ingedronken en was, aldus getuigen, "door dronkenschap, ten spot van een ieder van den dijk afgevallen, en met veel moeite naar het Fort gebracht". Omdat hierdoor, zoals de officier van Justitie aan de Gouverneur schreef, "alle eerbied voor de burgerlijke autoriteiten en voor de militaire magt den bodem was ingeslagen" zat er niets anders op dan de stakers tegemoet te komen. De toezegging van hogere lonen en een meer regelmatige uitbetaling ervan zorgden ervoor dat de polderjongens na ruim een half jaar hun werk hervatten.

Zes jaar eerder hadden meer dan duizend polderwerkers in de Onrustpolder (Noord-Beveland) het werk neergelegd uit protest tegen de aanwezigheid van Belgische arbeiders. De plaatselijke veldwachter stelde een uitgebreid rapport op, waaruit bleek dat "een zekere Arij van den Berge, werkmans te Gorinchem" de belangrijkste 'reltrapper' was:

"Arij van den Berge bezocht de herbergen van het dorp Wissenkerke en zette de menigte aan tot het verdrijven van de Belgische arbeiders. De menigte groeide aan en nadat Van den Berg eenen zakdoek aan eenen stok had gebonden wierp hij zich op als zoogenaamde burgemeester van het schor. Hij is vervolgens door velen gevolgd, op het schor van keet tot keet gegaan, zeggende dat 'die Belgen' weg moesten en de Hollandsche jongens mede moesten loopen om de Belgen te verjagen. Wat er precies is voorgevallen is niet bekend. Wel heeft genoemde Van den Berge een aantal mensen mishandeld, eenen der vlugtenden Belgen heeft hij zoodanige stokslagen toegebracht dat die persoon het leven heeft verloren."

Door militair ingrijpen werd de staking gebroken. Van den Berge werd in de kraag gegrepen en tot twee jaar cel veroordeeld.

*Albert L. Kort*